

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Matúškova 21, 833 16 Bratislava

**Národný pohotovostný plán pre prípad podozrenia a výskytu
prioritného škodcu *Bursaphelenchus xylophilus***

Predložil:
Ing. Štefánia Buschbacher
generálna riaditeľka ÚKSÚP

Schválil:
Ing. Richard Takáč
Minister pôdohospodárstva
a rozvoja vidieka SR

Bratislava, júl 2023

OBSAH

Úvod	2
1. Zoznam skratiek a pojmy	3
2. Legislatíva	5
3. Popis <i>Bursaphelenchus xylophilus</i>	6
4. Kompetencie orgánov rastlinolekárskej starostlivosti v oblasti kontroly výskytu škodcov .	7
5. Prístup príslušných orgánov do priestorov profesionálnych prevádzkovateľov, iných príslušných prevádzkovateľov a fyzických osôb	9
6. Podozrenie z výskytu <i>Bursaphelenchus xylophilus</i>	9
7. Postupy na zaznamenanie zistení výskytu <i>Bursaphelenchus xylophilus</i>	10
8. Diagnostické laboratória	11
9. Potvrdenie výskytu <i>Bursaphelenchus xylophilus</i>	12
10. Geografické určenie vymedzenej oblasti	13
11. Informovanie Komisie, ostatných členských štátov, dotknutých profesionálnych prevádzkovateľov a verejnosti o výskyte <i>Bursaphelenchus xylophilus</i>	17
12. Dohľad a eradikácia	18
13. Rastlinolekárske opatrenia	18
14. Prieskumy vymedzených oblastí pre <i>Bursaphelenchus xylophilus</i>	20
15. Zrušenie vymedzenej oblasti	21
16. Protokoly, v ktorých sú opísané metódy vizuálnych prehliadok, odberu vzoriek a laboratórneho testovania	21
17. Zásady odbornej prípravy a školení	21
18. Finančné zabezpečenie	22
19. Odškodnenie v prípade nariadenia rastlinolekárskeho opatrení	22
20. Platnosť	22
Príloha č. 1 Obrazová príloha <i>Bursaphelenchus xylophilus</i>	23
Príloha č. 2 Zoznam pomôcok pre prácu v teréne	26
Príloha č. 3 Možnosti ochrany	27

Úvod

Cieľom vypracovania a vyhlásenia vo Vestníku Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky Národného pohotovostného plánu pre prípad podozrenia a výskytu prioritného škodcu *Bursaphelenchus xylophilus* je zabezpečiť rýchlu a účinnú reakciu v prípade podozrenia alebo potvrdenia výskytu prioritného škodcu *Bursaphelenchus xylophilus* na území Slovenskej republiky. *Bursaphelenchus xylophilus* patrí medzi prioritných škodcov Únie a na území Únie má neprijateľný hospodársky, environmentálny či sociálny vplyv. Právny rámec na kontrolu škodcu *Bursaphelenchus xylophilus* je obsiahnutý v legislatívnych predpisoch EÚ a v národnej legislatíve.

Prípravu NPP zabezpečil Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave. NPP je podľa potreby vyhodnocovaný a aktualizovaný.

Orgány štátnej správy v rastlinolekárskej oblasti podľa § 4 a 5 zákona č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 405/2011“) majú zákonné právomoci na zabezpečenie účinných, preventívnych, monitorovacích a eradikačných opatrení na uplatňovanie tohto národného pohotovostného plánu uvedené v príslušnej legislatíve EÚ a národnej legislatíve.

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave v súlade s § 4 písm. g) zákona č. 405/2011 predkladá MPRV SR opatrenie na predchádzanie výskytu a rozšírenia škodlivého organizmu *Bursaphelenchus xylophilus*. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky v súlade s § 3 písm. l) prvý bod zákona č. 405/2011 vyhlasuje vo Vestníku Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky opatrenie na predchádzanie výskytu a rozšírenia škodlivého organizmu *Bursaphelenchus xylophilus*.

Na účely tohto NPP sa používajú pojmy uvedené v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031 o ochranných opatreniach proti škodcom rastlín, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 228/2013, (EÚ) č. 652/2014 a (EÚ) č. 1143/2014 a zrušujú smernice Rady 69/464/EHS, 74/647/EHS, 93/85/EHS, 98/57/ES, 2000/29/ES, 2006/91/ES a 2007/33/ES v platnom znení a vo vykonávacom rozhodnutí Komisie (EÚ) 2012/535 z 26. septembra 2012, ktorým sa stanovujú opatrenia proti zavlečeniu organizmu *Bursaphelenchus xylophilus* do Únie a jeho rozširovaniu na jej území.

1. Zoznam skratiek a pojmy

Skratky:

EPPO – Európska a stredozemská organizácia na ochranu rastlín

EÚ – Európska únia

FAO – Organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo

MPRV SR – Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky

MŽP SR – Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

NLC – Národné lesnícke centrum

NPP – Národný pohotovostný plán

OKOR – oddelenie kontroly ochrany rastlín Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho v Bratislave

OOR – odbor ochrany rastlín Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho v Bratislave

SCoPAFF – Stály výbor pre rastliny, zvieratá, potraviny a krmivá, sekcia zdravie rastlín

SR – Slovenská republika

TSÚP – Technický a skúšobný ústav pôdohospodársky

ÚKSÚP – Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave

ISPM č. 9 – medzinárodná norma pre rastlinolekárske opatrenia „Pokyny pre programy eradikácie škodlivých organizmov“

ISPM č. 14 - medzinárodná norma pre rastlinolekárske opatrenia „Uplatnenie integrovaných opatrení systémovému prístupu pri riadení rizika škodlivých organizmov“

ISPM č. 15 – medzinárodná norma pre rastlinolekárske opatrenia „Regulácia dreveného obalového materiálu v medzinárodnom obchode“

Pojmy:

a) „**náchylné dreviny**“ znamená dreviny (okrem plodov a semien) *Abies* Mill., *Cedrus* Trew, *Larix* Mill., *Picea* A. Dietr., *Pinus* L., *Pseudotsuga* Carr. a *Tsuga* Carr.;

b) „**náchylné drevo**“ znamená drevo ihličnanov (*Coniferales*), na ktoré sa vzťahuje jeden z týchto bodov:

i) drevo v zmysle článku 2, bod 2 druhý pododsek nariadenia (EÚ 2016/2031);

ii) drevo, ktoré si nezachovalo svoj okrúhly povrch;

iii) drevo v podobe úľov a hniezdných boxov.

Náchylné drevo neznamená rezivo a guľatinu zo stromov rodov *Taxus* L. a *Thuja* L., ani drevo, ktoré bolo spracované tak, že sa vylúčilo riziko prítomnosti *Bursaphelenchus xylophilus*;

c) „**náchylná kôra**“ znamená kôru ihličnanov (*Coniferales*);

d) „**miesto produkcie**“ znamená akékoľvek priestory prevádzkované ako samostatná výrobná jednotka. Môžu sem patriť miesta produkcie, ktoré sa spravujú oddelene z fytozdravotných dôvodov;

e) „**vektor**“ znamená chrobáky patriace k rodu *Monochamus*;

f) „**obdobie letu vektora**“ znamená obdobie od 1. apríla do 31. októbra, s výnimkou prípadov, keď existuje technicko-vedecké odôvodnenie odlišného trvania obdobia letu vektora, zohľadňujúc bezpečnostnú rezervu štyroch pridaných týždňov na začiatku a na konci očakávaného obdobia letu;

g) „**drevený obalový materiál**“ znamená drevo alebo drevené výrobky používané na podporu, ochranu alebo prepravu tovaru, vo forme kaziet, debien, prepraviek, sudov a podobných obalov, ďalej vo forme paliet, skriňových paliet a iných nakladacích plošín, nástavných rámov paliet a prekladov, používaných či momentálne nepoužívaných na prepravu predmetov. Spracúvané drevo vyrábané lepením, teplom či tlakom alebo ich kombináciou a obalový materiál celý tvorený drevom hrúbky 6 mm alebo menej sa vylučujú.

2. Legislatíva

- Vykonávacie rozhodnutie Komisie (2012/535/EÚ) z 26. septembra 2012 o núdzových opatreniach na prevenciu šírenia *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner et Buhner) Nickle et al. (háďatka borovicového) v rámci Únie (Ú. v. EÚ L 266, 2.10.2012, s. 42 – 52)
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031 z 26. októbra 2016 o ochranných opatreniach proti škodcom rastlín, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 228/2013, (EÚ) č. 652/2014 a (EÚ) č. 1143/2014 a zrušujú smernice Rady 69/464/EHS, 74/647/EHS, 93/85/EHS, 98/57/ES, 2000/29/ES, 2006/91/ES a 2007/33/ES: (Ú. v. EÚ L 317, 23.11.2016, s. 4 – 104) v platnom znení (ďalej len „nariadenie (EÚ)2016/2031“)
- Vykonávacie Nariadenie Komisie (EÚ) 2019/2072 z 28. novembra 2019, ktorým sa stanovujú jednotné podmienky vykonávania nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031, pokiaľ ide o ochranné opatrenia proti škodcom rastlín, a ktorým sa zrušuje nariadenie Komisie (ES) č. 690/2008 a ktorým sa mení vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2018/2019: (Ú. v. EÚ L 319, 10.12.2019, s. 1 – 279) v platnom znení
- Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2019/1702 z 1. augusta 2019, ktorým sa dopĺňa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2031 zostavením zoznamu prioritných škodcov:(Ú. v. EÚ L 260, 11.10.2019, s. 8 – 10)
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/625 z 15. marca 2017 o úradných kontrolách a iných úradných činnostiach vykonávaných na zabezpečenie uplatňovania potravinového a krmivového práva a pravidiel pre zdravie zvierat a dobré životné podmienky zvierat, pre zdravie rastlín a pre prípravky na ochranu rastlín, o zmene nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001, (ES) č. 396/2005, (ES) č. 1069/2009, (ES) č. 1107/2009, (EÚ) č. 1151/2012, (EÚ) č. 652/2014, (EÚ) 2016/429 a (EÚ) 2016/2031, nariadení Rady (ES) č. 1/2005 a (ES) č. 1099/2009 a smerníc Rady 98/58/ES, 1999/74/ES, 2007/43/ES, 2008/119/ES a 2008/120/ES a o zrušení nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 854/2004 a (ES) č. 882/2004, smerníc Rady 89/608/EHS, 89/662/EHS, 90/425/EHS, 91/496/EHS, 96/23/ES, 96/93/ES a 97/78/ES a rozhodnutia Rady 92/438/EHS (nariadenie o úradných kontrolách):(Ú. v. EÚ L 95, 7.4.2017, s. 1 – 142) v platnom znení, (ďalej len „nariadenie o úradných kontrolách“)
- Vykonávacie rozhodnutie Komisie (EÚ) 2016/159 zo 4. februára 2016, ktorým sa stanovujú postupy predkladania žiadostí o granty a žiadostí o platbu, ako aj súvisiacich informácií, pokiaľ ide o núdzové opatrenia proti škodcom rastlín podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 652/2014: (Ú. v. ES L 031 6.2.2016) v platnom znení

- Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2019/1715 z 30. septembra 2019, ktorým sa stanovujú pravidlá fungovania systému riadenia informácií pre úradné kontroly a jeho zložiek („nariadenie o IMSOC“): (Ú. v. ES L 261 14.10.2019) v platnom znení
- Zákon č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 405/2011“)
- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane prírody a krajiny“)

3. Popis *Bursaphelenchus xylophilus*

Živočíšny druh patrí taxonomicky do triedy *Chromadorea*, radu *Rhabditida*, čeľade *Aphelenchoididae*, rodu *Bursaphelenchus*.

3.1 Životný cyklus *Bursaphelenchus xylophilus*

Bursaphelenchus xylophilus je drobná, priesvitná, necelý milimeter dlhá hlístka, typicky červovitého tvaru.

Po výlete dospelých vrzúnikov z rodu *Monochamus* z výletového otvoru dochádza k prenosu *Bursaphelenchus xylophilus* pri úživnom žere na mladých výhonoch. Neskôr, po párení, dochádza k infekcii samičkami pri kladení vajíčok. Prienik *Bursaphelenchus xylophilus* sa uskutočňuje cez poranenia a prirodzené praskliny v kôre. *Bursaphelenchus xylophilus* je prenášaný na povrchu a aj vo vnútri dospelých jedincov. Po prieniku do drevnej časti stromu dochádza k jeho množeniu a požieraniu xylémových buniek alebo húb, ktoré sa môžu vyskytovať aj ako primárne alebo sekundárne poškodenie stromu. *Bursaphelenchus xylophilus* sa môže nachádzať aj v koreňovom systéme stromov. Nenachádzajú sa v ihličí. Po zakuklení dospelaj larvy vrzúnika, sa *Bursaphelenchus xylophilus* sústreďuje v blízkosti kuklovej komôrky a kukly, do ktorej zakrátko začínajú prenikať. Cyklus sa opakuje po vykuklení dospelých jedincov.

3.2 Opis a príznaky napadnutia

Napadnutie *Bursaphelenchus xylophilus* sa môže prejaviť alebo môže byť sprevádzané jedným alebo viacerými príznakmi, medzi ktoré patrí nepravidelné rozmiestnené vädnutie, žltnutie až hnednutie ihlíc v korune, pričom ihlice často neopadávajú a zostávajú visieť na vetvičkách. Vädnutie sa môže spočiatku objaviť len na jednej vetve a postupne prejsť do celej koruny. Podozrivé z napadnutia sú stromy so známkami rýchleho odumierania (počas niekoľko týždňov až mesiacov po napadnutí), predovšetkým za priaznivých klimatických podmienok stromy chradnú spravidla oveľa dlhšie (niekoľko rokov). Podozrenie z napadnutia vzbudzujú tiež stromy v zlom zdravotnom stave (stromy s nízkou vitalitou, chradnúce a odumierajúce) a stromy nedávno odumreté, ktoré sú vhodné pre vývoj prenášačov. Na dreve sa objavujú príznaky následnej infekcie dreva drevokaznými hubami, prejavujúca sa neprirodzeným zafarbením dreva (modranie dreva), napr. po infekcii hubami rodu *Ceratocystis*.

4. Kompetencie orgánov rastlinolekárskej starostlivosti v oblasti kontroly výskytu škodcov

Zodpovednosť za kontrolu *Bursaphelenchus xylophilus* na území SR má ÚKSÚP. Kontroly metodicky riadi a usmerňuje OOR (Sekcia poľnohospodárskych vstupov a kontroly) ÚKSÚP. Výkon kontroly v teréne vykonávajú oblastní fytoinšpektori OKOR Odboru kontroly (Sekcia poľnohospodárskych vstupov a kontroly) ÚKSÚP a zamestnanci NLC.

4.1 MPRV SR:

- schvaľuje NPP,
- koordinuje úlohy jednotlivých zodpovedných orgánov v rámci svojej pôsobnosti,
- je koordinačným a rozhodujúcim orgánom v prípade sporov v rámci spolupráce s orgánmi v pôsobnosti Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

4.2 ÚKSÚP:

Po potvrdení výskytu *Bursaphelenchus xylophilus*

4.2.1 ÚKSÚP (vecne príslušný odbor ochrany rastlín)

- nariadi podľa § 9 ods. 2 zákona č. 405/2011 Z. z. v súlade s bodom 13 rastlinolekárske opatrenia zamerané na eradikáciu škodcu pre vlastníkov alebo užívateľov pozemkov vo vymedzenej oblasti.
- vypracuje akčný plán podľa čl. 27 nariadenia (EÚ) 2016/2031
- informuje Európsku komisiu a ostatné členské štáty o výskyte *Bursaphelenchus xylophilus* a prijatých opatreniach.

4.2.2 Odbor ochrany rastlín:

a) *vedúci oddelenia vnútornej karantény:*

- koordinuje všetky činnosti súvisiace s týmto pohotovostným plánom,
- z dostupných podkladov určuje vymedzenú oblasť,
- zabezpečuje informovanosť v rámci vymedzenej oblasti (registrované subjekty, sušiarne, užívatelia a vlastníci pôdy, obecné a mestské úrady a pod.),
- komunikuje s dotknutými subjektami, užívateľmi a vlastníkami pozemkov,
- organizuje osobné stretnutia dotknutých subjektov, užívateľov a vlastníkov pôdy nachádzajúcich sa vo vymedzenej oblasti,
- zabezpečuje školenia pre osoby, ktoré sú, okrem fytoinšpektorov, zapojené do prieskumu a odberu vzoriek,

- zhromažďuje podklady pre dodatočné finančné zabezpečenie úloh vyplývajúcich z tohto pohotovostného plánu,

b) *koordinátor prieskumov škodlivých organizmov:*

- zabezpečuje informovanosť verejnosti,
- spracúva informácie a podklady z terénnych kontrol,
- vypracúva mapy miest prieskumu vzorkovania a vymedzených oblastí,

c) *pracovník 1 oddelenia vnútornej karantény:*

- prijíma oznámenia z podozrenia na výskyt *Bursaphelenchus xylophilus*,
- vypracúva rozhodnutia na eradikáciu výskytu *Bursaphelenchus xylophilus*, ktoré v kópii zasiela na MŽP SR,
- vypracúva plány prieskumu a odberu vzoriek vo vymedzenej oblasti,
- spolupracuje pri určovaní vymedzenej oblasti,
- koordinuje kontrolu vykonania nariadených rastlinolekárskeho opatrení,

d) *pracovník 2 oddelenia vnútornej karantény:*

- zhromažďuje písomné dokumenty súvisiace s výskytom *Bursaphelenchus xylophilus*,
- spolupracuje pri zabezpečení materiálneho vybavenia fytoinšpektorov,
- zhromažďuje podklady pre zabezpečenie odškodnenia dotknutých subjektov,

e) *pracovník zastupujúci SR na zasadnutiach SCoPAFF:*

- zasiela správy o výskyte *Bursaphelenchus xylophilus* a vydaných eradikačných opatreniach Komisii a členským štátom,
- v prípade potreby komunikuje s dotknutým štátom, do ktorého by zasiahla vymedzená oblasť *Bursaphelenchus xylophilus*,
- komunikuje s Komisiou ohľadom odškodnenia dotknutých subjektov.

4.2.3 Odbor kontroly – riaditeľ:

- rozhoduje o zapojení inšpektorov iných oddelení odboru kontroly do prieskumu a vzorkovania vo vymedzených oblastiach *Bursaphelenchus xylophilus*.

4.2.3.1 Oddelenie kontroly ochrany rastlín:

a) *vedúci oddelenia kontroly ochrany rastlín:*

- rozhoduje o presunoch fytoinšpektorov do vymedzených oblastí v rámci SR za účelom vykonávania prieskumu a vzorkovania na *Bursaphelenchus xylophilus*,
- zabezpečuje materiálne vybavenie fytoinšpektorov,

b) *fytoinšpektori:*

- vykonávajú v teréne prieskum a odber vzoriek *Bursaphelenchus xylophilus*,
- poskytujú podklady na určenie vymedzenej oblasti.

4.2.4. Odbor laboratórnych činností (Sekcia laboratórnych činností a TSÚP):

- prioritne vykonáva diagnostické rozborý vzoriek z vymedzenej oblasti na *Bursaphelenchus xylophilus*,
- zabezpečuje materiálne vybavenie potrebné pre diagnostiku vysokých počtov vzoriek tak, aby sa zbytočne nepredlžoval čas diagnostiky.

4.2.5 NLC:

- pripravuje mapové podklady výskytu hostiteľských rastlín v lesných porastoch,
- pripravuje porastové mapy pre dotknuté územie s vyznačením jednotlivých zón
- spolu-informuje užívateľov lesov v dotknutých oblastiach na území SR o výskyte *Bursaphelenchus xylophilus* a zaradení porastov do zón,
- pomáha pri zabezpečovaní monitoringu a odberoch vzoriek *Bursaphelenchus xylophilus* v lesných porastoch,
- NLC na žiadosť MPRV SR vytvorí databázu firiem zaoberajúcich sa ťažbou dreva a arboristikou, ktorých je potrebné osloviť pre potreby ochranných opatrení, pričom následne spolupracuje pri konkrétnom výbere subjektov na vykonanie rastlinolekárskeho opatrení.

5. Prístup príslušných orgánov do priestorov profesionálnych prevádzkovateľov, iných príslušných prevádzkovateľov a fyzických osôb

Podľa § 10 zákona č. 405/2011 Z. z. fytoinšpektor je oprávnený vstupovať na pozemky a do prevádzkových priestorov, v ktorých sa rastliny, rastlinné produkty alebo iné predmety pestujú, vyrábajú, používajú, skladujú, uvádzajú na trh alebo sú v nich inak prítomné. Zároveň má fytoinšpektor oprávnenie vstupovať do dopravných prostriedkov, ktorými sa prepravujú samotné rastliny, rastlinné produkty alebo iné predmety.

6. Podozrenie z výskytu *Bursaphelenchus xylophilus*

Podľa § 8 ods. 1 písm. b) zákona č. 405/2011 sú osoby na úseku rastlinolekárskej starostlivosti povinné oznámiť bezodkladne na ÚKSÚP, odbor ochrany rastlín výskyt,

rozširovanie alebo podozrenie z výskytu karanténnych škodcov Únie alebo príznaky napadnutia alebo poškodenia týmito škodlivými organizmami.

6.1 Opatrenia, ktoré musia ihneď prijať profesionálni prevádzkovatelia

Ak má profesionálny prevádzkovateľ podozrenie na výskyt karanténneho škodcu Únie *Bursaphelenchus xylophilus* na rastlinách, rastlinných produktoch alebo iných predmetoch, ktoré sú pod kontrolou daného prevádzkovateľa, ihneď toto podozrenie oznámi odboru ochrany rastlín ÚKSÚP, aby tento prijal opatrenia v súlade s článkom 10 nariadenia 2016/2031. Profesionálny prevádzkovateľ v prípade potreby takisto ihneď prijme predbežné opatrenia s cieľom zabrániť usídleniu a šíreniu škodcu *Bursaphelenchus xylophilus*.

6.2 Opatrenia, ktoré majú prijať osoby iné ako profesionálni prevádzkovatelia

Každá osoba iná ako profesionálny prevádzkovateľ, ktorá má odôvodnené podozrenie na výskyt karanténneho škodcu Únie *Bursaphelenchus xylophilus*, ihneď oznámi túto skutočnosť odboru ochrany rastlín ÚKSÚP. Ak sa oznámenie nepodá písomne, odbor ochrany rastlín ÚKSÚP o ňom vyhotoví úradný záznam. Uvedená osoba poskytne informácie o tomto výskyte, ktoré má k dispozícii.

Osoba, ktorá podala oznámenie konzultuje s OOR opatrenia, ktoré je potrebné prijať na zabránenie šírenia škodcu *Bursaphelenchus xylophilus* a jeho odstránenie z dotknutých rastlín, rastlinných produktov alebo iných predmetov a v náležitom prípade z priestorov danej osoby.

Hlásenie podozrenia výskytu škodcu *Bursaphelenchus xylophilus* možno realizovať telefonicky na telefónnom čísle 02/59 88 03 45, e-mailom na ochrana@uksup.sk alebo písomne na adresu:

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Odbor ochrany rastlín
Matúškova 21
833 16 Bratislava

Všetky nahlásené podozrenia z výskytu je potrebné prešetriť fytoinšpektormi ÚKSÚP. Okrem miesta podozrivého na výskyt je potrebné skontrolovať aj jeho bezprostredné okolie. Kontrola je zameraná na hostiteľov *Bursaphelenchus xylophilus* v danej lokalite. Kontrolovaný je ich zdravotný stav a v prípade potreby sa odoberie vzorka na diagnostický rozbor. Z danej kontroly podá fytoinšpektor podrobnú správu prostredníctvom Záznamu o vykonaní kontroly – A Odboru ochrany rastlín ÚKSÚP.

V prípade oznámenia od iného členského štátu, že vymedzená oblasť zriadená týmto členským štátom zasahuje na územie SR, ÚKSÚP postupuje podľa konkrétnej situácie spôsobenej týmto oznámením a v súlade s týmto pohotovostným plánom.

7. Postupy na zaznamenanie zistení výskytu *Bursaphelenchus xylophilus*

Aby sa potvrdila prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus* je potrebné odobrať vzorku škodcu. Odber vzoriek sa uskutočňuje v miestach poškodených požerkami drevokazných a lykokazných druhov hmyzu, najmä z miesta výletových otvorov po chrobákoch rodu *Monochamus* a z miesta napadnutých hubami a z podozrivých stromov s príznakmi vädnutia a schnutia. Vzorky sa neodoberajú zo zdravých vitálnych stromov. Vzorku **dreva** – kúsky

dreva, piliny, hobliny, štiepky a kôru je potrebné **zabaliť do plastového vrečka a dôkladne uzavrieť, aby nevyschli**, a v prípade potreby sa čo najkratší čas skladujú pri izbovej teplote na tmavom mieste. Vzorka musí pozostávať z pilín alebo drviny (min. 50 g) odvrátených ručnou akumulátorovou vŕtačkou a vrtákom o veľkosti 10 – 12 mm a pevného materiálu (kus dreva). Odobraté piliny by mali byť navlhčené.

Ak je súčasťou vzorky rezivo, je vhodné, aby hranoly mali hrúbku min 5-6 cm a hmotnosť minimálne 800-1 000 g (spolu), nie napr. doštičky o rozmeroch hrubých 18 mm a plochou 15 x 10 cm, z ktorých nie je možné odvrátať dostatočné množstvo vzorky. Ak je súčasťou vzorky drevo z verejnej zelene určené na rozbor *Bursaphelenchus xylophilus* (drevo v celku) – poškodený konár alebo kmeň musí mať hrúbku cca min 8 – 10 cm. Súčasťou vzorky na *Bursaphelenchus xylophilus* môžu byť aj piliny alebo hobliny z miesta spracovania dreva (píly) alebo ak sú konáriky, tak o hrúbke 1 cm a menej alebo kôra v akejkoľvek forme (napr. mulčovacia kôra).

Najvhodnejšie obdobie na odber vzorky je od júna do 15. septembra, ale pri podozrení na prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus* sa vzorky odoberajú celoročne. Vzorky dreva je najvhodnejšie odoberať z čerstvo zoŕatých ihličnatých drevín, ale aj zo spadnutých stromov a stromov nachádzajúcich sa v bezprostrednej blízkosti odumretých, spadnutých stromov. Cielene treba vzorkovať borovicové porasty pozdĺž hlavných dopravných ciest a uzlov a ihličnaté porasty, v blízkosti ktorých sa nachádzajú sklady a miesta na spracovanie ihličnatých drevín. Pri odbere vzorky pre škodcov *Cerambycidae* – **fúzačovité**, *Siricidae* – **pílovkovité** treba prednostne odobrať vzorku dreva poškodeného požerkami, to znamená, že **jednu vzorku tvoria piliny na *Bursaphelenchus xylophilus* + kus dreva na škodcov (piliny musia byť vždy**, kus dreva hlavne pri podozrení, napr. požerky škodcov alebo modranie dreva). Okrem vzoriek dreva sa vykonáva aj vzorkovanie vektorov rodu *Monochamus*, najmä v miestach výletových otvorov.

Vzorka slúžiaca na rozbor musí byť označená identifikačnými údajmi, aby bolo možné vzorky v laboratóriu spárovať s informáciami uvedenými v priloženom Zázname o odbere vzorky, ktorý musí obsahovať najmenej: jedinečné číslo odberu, dátum odberu, miesto odberu vrátane GPS súradníc, typ výsadby, názov subjektu, z ktorého bola vzorka odobratá, názov hostiteľa, príznakovosť a meno vzorkovateľa. Záznamy o odbere vzorky sú v písomnej aj/alebo elektronickej podobe v elektronickom systéme ÚKSÚP.

Prieskum a vzorkovanie vykonávajú aj ďalšie vyškolené osoby a iné fyzické osoby delegované na tieto činnosti v súlade s článkom 30 nariadenia o úradných kontrolách.

8. Diagnostické laboratória

Odobraté vzorky dreva alebo dreveného obalového materiálu alebo škodcu akéhokoľvek vývinového štádia (usmrtené, prípadne živé, pri ktorých je nevyhnutné zabrániť náhodnému vypusteniu), sú zasielané do jednotlivých diagnostických laboratórií Sekcie laboratórnych činností ÚKSÚP:

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Skúšobné laboratórium diagnostiky škodlivých organizmov
Matúškova 21
833 16 Bratislava

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Skúšobné laboratórium diagnostiky škodlivých organizmov
SNP 746/99
96202 Vígľaš

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave
Skúšobné laboratórium diagnostiky škodlivých organizmov
Letná 3
041 39 Košice

Diagnostické metódy

Laboratórne testovanie na prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus* na náchylných drevinách, náchylnom dreve a kôre a na vektoroch sa vykonáva v súlade s diagnostickým protokolom pre *Bursaphelenchus xylophilus* stanovenom EPPO normou PM7/4(2). Metódy stanovené uvedenou normou možno doplniť alebo nahradiť vedecky overenými molekulárnymi diagnostickými metódami, ktorých citlivosť a spoľahlivosť sa preukázala ako minimálne rovnaká ako citlivosť a spoľahlivosť metód v uvedenej norme EPPO.

Referenčné laboratóriá EÚ pre hmyz a roztoče:

konzorcium pod vedením French Agency for Food, Environmental and Occupational Health and Safety (ANSES)
Plant Health Laboratory, Entomology and Invasive Plants Unit
755 avenue du campus Agropolis
CS 30016, 34988 Montferrier-sur-Lez cedex
Francúzsko,

ktorého súčasťou je aj:

Austrian Agency for Health and Food Safety
AGES, Institute for Sustainable Plant Production
Spargelfeldstraße 191
1220 Viedeň
Rakúsko

9. Potvrdenie výskytu *Bursaphelenchus xylophilus*

Po potvrdení výskytu *Bursaphelenchus xylophilus* ÚKSÚP informuje dotknutý subjekt, v ktorom bol potvrdený výskyt škodcu o tomto výskyte a potrebe prijatia eradikačných opatrení. ÚKSÚP následne vypracuje akčný plán, ktorý musí vychádzať z NPP pre prípad podozrenia a výskytu prioritného škodcu *Bursaphelenchus xylophilus*.

Po potvrdení výskytu *Bursaphelenchus xylophilus*, ÚKSÚP zhromaždí tieto informácie:

- pravdepodobný pôvod *Bursaphelenchus xylophilus*, ak je podozrenie, že pôvodcom ohniska je zásielka rastlín alebo rastlinných produktov, vrátane dreva a drevených výrobkov,
- geografickú polohu daného výskytu vrátane akýchkoľvek abiotických faktorov, ktoré by mohli ovplyvniť ohnisko nákazy, napr. výskyt bol zaznamenaný na významnej dopravnej trase,

- mapovanie výskytu, ktoré zahŕňa zobrazenie infikovaných hostiteľov v danej lokalite s popisom (druh, odroda, štádium vývoja ...) a odhad početnosti a rozmiestnenia potenciálnych hostiteľov v bezprostrednom okolí od miesta výskytu,
- kedy a ako bol škodca zistený a identifikovaný (vrátane fotografií),
- úroveň výskytu *Bursaphelenchus xylophilus* a vývinové štádium,
- rozsah a dosah škôd,
- v závislosti od miesta výskytu – informácie o dovoze hostiteľov do dotknutého subjektu za obdobie posledných 12 mesiacov,
- v závislosti od miesta výskytu – nedávny vývoz alebo presun hostiteľov do iných subjektov z infikovaného subjektu,
- v závislosti od miesta výskytu – prístupnosť miesta pre mechanizáciu na likvidáciu hostiteľov,
- ošetrenie hostiteľov, ktoré by mohlo ovplyvniť vývoj symptómov alebo diagnostiku škodcu,
- pri zásielkach podrobné informácie o mieste pôvodu dovezeného tovaru.

10. Geografické určenie vymedzenej oblasti

Po potvrdení výskytu *Bursaphelenchus xylophilus* fytoinšpektori vykonajú delimitačný prieskum za účelom určenia zamorenej zóny a zistenia rozšírenia *Bursaphelenchus xylophilus* na danom území.

Prieskum sa začína od potvrdeného napadnutého hostiteľa a pokračuje smerom von od neho.

10.1 Určenie vymedzenej oblasti

Na základe delimitačného prieskumu *Bursaphelenchus xylophilus* OOR určí **vymedzenú oblasť**, ktorá pozostáva zo:

- **zamorenej zóny**, teda miesta, kde bol potvrdený výskyt *Bursaphelenchus xylophilus* sa oblasti s polomerom 500 m od miesta výskytu (odlesňované pásmo), v ktorej sa nachádzajú všetky hostiteľské rastliny, rastlinné produkty alebo iné predmety, o ktorých je známe, že boli napadnuté *Bursaphelenchus xylophilus*, všetky symptomatické rastliny a rastliny pravdepodobne napadnuté s ohľadom na ich umiestnenie v blízkosti napadnutých rastlín; a
- **nárazníkovej zóny**, ktorá obklopuje zamorenú zónu, s polomerom aspoň 20 km od vonkajšieho okraja zamorenej zóny. Ak sa uplatnia eradikačné opatrenia, ÚKSÚP môže rozhodnúť zmenšiť šírku nárazníkovej zóny na nie menej ako 6 km za predpokladu, že zmenšenie neohrozí eradikáciu.

Presné vymedzenie zamorenej zóny a nárazníkovej zóny je založené na náležitých vedeckých princípoch, biologických vlastnostiach špecifikovaného organizmu, rozsahu zamorenia a rozložení špecifikovaných rastlín a špecifikovaného dreva v príslušnej oblasti.

V rámci vymedzených oblastí ÚKSÚP zvyšuje informovanosť verejnosti o hrozbe *Bursaphelenchus xylophilus* a o opatreniach prijatých na zabránenie jeho ďalšiemu šíreniu mimo týchto oblastí. ÚKSÚP zabezpečí, aby široká verejnosť a profesionálni prevádzkovatelia mali informácie o vymedzených oblastiach.

Vymedzená oblasť vytvorená na základe výsledkov delimitačného prieskumu fytoinšpektorov musí byť stanovená čo najskôr od zistenia pozitívneho výskytu, nakoľko prioritou je zabránenie šíreniu *Bursaphelenchus xylophilus* do ďalších lokalít. To si vyžaduje rýchlu reakciu od zistenia výskytu a rovnako aj dostatočný počet vyškolených osôb, ktorí v teréne zabezpečujú tieto kontroly. Na urýchlenie určenia vymedzenej oblasti môže ÚKSÚP v prípade potreby využiť aj snímkovanie dronmi pri dodržaní príslušných legislatívnych predpisov.

Ak ÚKSÚP dospeje k záveru, že vymedzenie zamorenej zóny s polomerom 500 m má neprijateľný spoločenský a hospodársky vplyv, je možné zmenšiť minimálny polomer zamorenej zóny na 100 m okolo každej náchylnej dreviny, v ktorej sa zistila prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus*.

Vymedzená oblasť sa určí v prípade, ak:

- sa zistí výskyt živých alebo mŕtvych štádií škodcu na hostiteľských rastlinách (napr. v type výsadby les, sad, verejná zeleň),
- sa zistia živé alebo mŕtve štádiá škodcu na rastlinách určených na výsadbu, z ktorých škodca pochádza alebo by mohol pochádzať,
- sa zistí prítomnosť háďatka borovicového na vektore.

Vo vymedzenej oblasti sa vykonávajú opatrenia, ktorých cieľom je zabránenie pohybu potenciálne napadnutého materiálu. K týmto opatreniam patrí zákaz pohybu nespracovaného dreva (vrátane palivového dreva, guľatiny, drevnej štiepky, odpadového dreva a pod.) a rastlín určených na výsadbu. Tento zákaz sa vzťahuje na pohyb uvedeného materiálu zo zamorenej zóny do nárazníkovej zóny a z nárazníkovej zóny do okolitých oblastí. Pohyb nespracovaného dreva mimo vymedzenú oblasť do najbližších určených registrovaných sušiarňí alebo spaľovní sa vykoná iba mimo letového obdobia vektorov s použitím insekticídnych sietí alebo po aplikácii insekticídov, autorizovaných alebo povolených podľa zákona č. 405/2011 Z. z. priamo na nespracované drevo. Po ošetrení je potrebné takéto drevo presunúť do iných drevospracujúcich prevádzok. Podobne štiepkované drevo sa môže presunúť mimo zamorenú zónu do iných drevospracujúcich prevádzok. Rastliny určené na výsadbu musia byť zlikvidované.

Ak sa v nárazníkovej zóne zistí prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus*, ÚKSÚP bezodkladne určí novú vymedzenú oblasť zohľadňujúcu dané zistenie. Vo vymedzenej oblasti sa nesmú po dobu trvania obmedzení vysádzať nové rastliny hostiteľov. V prípade, že sa má vymedzená oblasť rozšíriť za hranice SR, ÚKSÚP okamžite informuje príslušnú národnú organizáciu na ochranu rastlín o tejto skutočnosti.

Vymedzené oblasti a zároveň aj ich zmeny, oznámi ÚKSÚP Komisii a ostatným členským štátom do jedného mesiaca odo dňa, keď sa zistila prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus*. Akýkoľvek dôkaz poukazujúci na prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus* v nárazníkovej zóne sa oznamuje bezodkladne Komisii a ostatným členským štátom.

10.2 Výnimky z určenia vymedzenej oblasti

ÚKSÚP sa môže rozhodnúť nezriaďiť vymedzenú oblasť, ak je splnená jedna z týchto podmienok:

- a) existujú dôkazy, že *Bursaphelenchus xylophilus* bol zavlečený do oblasti s rastlinami, drevom alebo dreveným obalovým materiálom, ktoré boli napadnuté pred ich vstupom do príslušnej oblasti a je zaručené, že nedošlo k usadeniu *Bursaphelenchus xylophilus* a že šírenie a množenie nie je možné vzhľadom na jeho biologické vlastnosti, alebo
- b) existujú dôkazy, že výskyt *Bursaphelenchus xylophilus* je izolovaný nález, ktorý bezprostredne súvisí so špecifikovanou rastlinou, drevom alebo dreveným obalovým materiálom, pričom sa nepredpokladá jeho udomácnenie a je zaručené, že nedošlo k udomácneniu *Bursaphelenchus xylophilus* a že šírenie a množenie nie je možné vzhľadom na jeho biologické vlastnosti.

Ak ÚKSÚP využije výnimku z určenia vymedzenej oblasti, musí:

- a) okamžite nariadiť opatrenia na zabezpečenie urýchlenej eradikácie *Bursaphelenchus xylophilus* a vylúčenie možnosti jeho šírenia,
- b) zabezpečiť pravidelné a intenzívne monitorovanie počas obdobia zahŕňajúceho aspoň jeden životný cyklus *Bursaphelenchus xylophilus* a jeden ďalší rok vrátane monitorovania v priebehu najmenej štyroch po sebe nasledujúcich rokov v okruhu s polomerom aspoň 1 km okolo napadnutých rastlín, dreva či dreveného obalového materiálu alebo miesta, na ktorom bol zistený výskyt *Bursaphelenchus xylophilus*,
- c) nariadiť zničenie akéhokoľvek napadnutého rastlinného materiálu, dreva či dreveného obalového materiálu,
- d) zabezpečiť čo najdôkladnejšie vyšetrovanie pôvodu napadnutia výsledovaním rastlín, dreva či dreveného obalového materiálu a ich preskúmanie na účely zistenia akýchkoľvek stôp po napadnutí,
- e) spätne vysledovať pôvod napadnutia, preskúmanie špecifikovaných rastlín, dreva alebo rastlinného materiálu okolo zistenia akýchkoľvek príznakov napadnutia;
- f) zvyšovať povedomie verejnosti o hrozbe *Bursaphelenchus xylophilus*; a
- g) nariadiť prípadne iné opatrenie, ktoré môže prispieť k eradikácii *Bursaphelenchus xylophilus*, pričom sa zohľadňuje ISPM č. 9 a uplatňuje integrovaný prístup podľa princípov stanovených v norme ISPM č. 14.

10.3 Podmienky pre presun náchylných drevín z vymedzených oblastí do oblastí iných, ako sú vymedzené oblasti a zo zamorených zón do nárazníkových zón

Náchylné dreviny sa môžu prepravovať za predpokladu, že spĺňajú tieto podmienky:

- a) boli pestované v miestach produkcie, kde od začiatku posledného úplného vegetačného cyklu nebol pozorovaný *Bursaphelenchus xylophilus* ani symptómy jeho prítomnosti;
- b) úroveň fyzickej ochrany pri ich pestovaní zabezpečovala po celý čas od zasadenia, že vektor sa nemohol dostať k drevinám;
- c) boli úradne skontrolované a otestované, pričom sa nezistila prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus* ani vektora;
- d) sú vybavené rastlinným pasom vyhotoveným a vydaným v súlade s platnou legislatívou pre miesta určenia v rámci Únie;
- e) v záujme zabezpečenia sú prepravované mimo obdobia letu vektora alebo v uzatvorených kontajneroch alebo obaloch, aby nemohlo dôjsť k zamoreniu *Bursaphelenchus xylophilus* ani vektorom.

10.4 Podmienky pre presun náchylného dreva a kôry

1. Náchylné drevo a kôra, s výnimkou dreveného obalového materiálu, sa môžu prepravovať za predpokladu, že drevo a kôra spĺňajú tieto podmienky:

- a) boli v registrovanom zariadení na ošetrovanie podrobené náležitému ošetreniu teplom dosahujúcim teplotu minimálne 56°C pôsobiacim minimálne 30 minút na všetky časti náchylného dreva a kôry, aby sa zabezpečila neprítomnosť živých jedincov *Bursaphelenchus xylophilus* a živých jedincov vektora. V prípade ošetrenia teplom kompostovaním sa kompostovanie vykonáva v súlade s ošetrovacou špecifikáciou schválenou v súlade s platnou legislatívou;
- b) sú sprevádzané rastlinným pasom vydaným registrovaným zariadením na ošetrovanie; pokiaľ ide o náchylné drevo v podobe úľov a hniezdnych boxov, je sprevádzané uvedeným rastlinným pasom alebo je označené v súlade s prílohou II k medzinárodnej norme ISPM č. 15;
- c) ak drevo nie je odkôrnené, prepravuje sa buď mimo obdobia letu vektora alebo prikryté insekticídnu sieťou v insekticíde, ktorou sa zabezpečí, že nemôže dôjsť k zamoreniu *Bursaphelenchus xylophilus* ani vektorom.

2. Náchylné drevo a kôra vo forme dreveného obalového materiálu sa môžu prepravovať za predpokladu, že drevený obalový materiál spĺňa tieto podmienky:

- a) v registrovanom zariadení na ošetrovanie bol podrobený jednému zo schválených ošetrení špecifikovaných v prílohe I k ISPM č. 15, aby sa zabezpečila neprítomnosť živých jedincov háďatka borovicového a živých jedincov vektora;
- b) je označený v súlade s prílohou II normy ISPM č. 15.

10.5 Podmienky prepravy náchylných drevín a náchylného dreva a kôry v rámci zamorených zón podliehajúcich eradikačným opatreniam

1. Náchylné dreviny určené na výsadbu môžu byť prepravované za predpokladu, že tieto dreviny spĺňajú tie isté podmienky ako podmienky stanovené v bode 10.4
2. Náchylné drevo a kôra sa môžu prepravovať s cieľom podrobiť ich jednému z týchto opatrení:
 - a) majú sa zničiť spálením na nejakom blízkom mieste nachádzajúcom sa vo vymedzenej oblasti a určenom na tento účel;
 - b) majú sa použiť v spracovateľskom zariadení ako palivo alebo inak zničiť, aby sa zabezpečila neprítomnosť živých jedincov *Bursaphelenchus xylophilus* a živých jedincov vektora;
 - c) majú sa v registrovanom zariadení na ošetrovanie podrobiť náležitému ošetreniu teplom dosahujúcim teplotu minimálne 56 °C pôsobiacim minimálne 30 minút na všetky časti toho dreva a kôry, aby sa zabezpečila neprítomnosť živých jedincov *Bursaphelenchus xylophilus* a živých jedincov vektora. V prípade ošetrenia teplom kompostovaním sa kompostovanie vykonáva v súlade s ošetrovacou špecifikáciou schválenou v súlade s platnou legislatívou.

Pri preprave sa uplatňujú tieto podmienky:

- a) drevo alebo kôra sa prepravujú pod úradným dohľadom a mimo obdobia letu vektora alebo prikryté insekticídnymi sieťami v záujme zabezpečenia, aby nemohlo dôjsť k zamoreniu iných drevín, dreva či kôry *Bursaphelenchus xylophilus* ani vektorom; alebo
 - b) drevo alebo kôra podrobené ošetreniu uvedenému v prvom odseku písm. c) sa môžu prepravovať za predpokladu, že sú vybavené rastlinným pasom vydaným registrovaným zariadením na ošetrovanie. Toto písmeno sa neuplatňuje na drevený obalový materiál ani na náchylné drevo získané z jednotlivito testovaných drevín, u ktorých sa nezistila prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus*.
3. Náchylné drevo vo forme dreveného obalového materiálu sa môže prepravovať, ak spĺňa podmienky stanovené v bode 10.4 časti 2.

11. Informovanie Komisie, ostatných členských štátov, dotknutých profesionálnych prevádzkovateľov a verejnosti o výskyte *Bursaphelenchus xylophilus*

Ak je úradne potvrdená prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus* na území SR ÚKSÚP zabezpečí:

1. informovanie Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR,
2. informovanie Komisie a ostatných členských štátov o výskyte prioritného škodcu *Bursaphelenchus xylophilus* v súlade s nariadením o IMSOC. Správa obsahuje minimálne počty a lokality s výskytom *Bursaphelenchus xylophilus* vrátane máp, počtu napadnutých rastlín, rastlinných produktov a iných predmetov, ktoré boli identifikované, ovzorkované a testované, ako aj samotné výsledky laboratórnych testov. Taktiež je potrebné oznámiť Komisii a ostatným členským štátom opatrenia, ktoré boli prijaté a ktoré sa rozhodla SR

prijat' na eradikáciu *Bursaphelenchus xylophilus*. Podobne sa postupuje aj v prípade zistenia výskytu v ďalšej oblasti, kde výskyt *Bursaphelenchus xylophilus* predtým nebol známy. Vymedzené oblasti a zároveň aj ich zmeny, oznámi ÚKSÚP Komisii a ostatným členským štátom do jedného mesiaca odo dňa, keď sa zistila prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus*. Akýkoľvek dôkaz poukazujúci na prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus* v nárazníkovej zóne sa Komisii a ostatným členským štátom oznamuje bezodkladne,

3. informovanie verejnosti o opatreniach, ktoré prijal a ktoré plánuje prijať, a o všetkých opatreniach, ktoré majú prijať príslušné kategórie profesionálnych prevádzkovateľov alebo iné osoby,
4. organizovanie pravidelných stretnutí, ktorých cieľom je riešiť aktuálny stav šírenia *Bursaphelenchus xylophilus*, prijaté opatrenia, financovane, zvyšovanie povedomia o výskytoch a pod.

12. Dohľad a eradikácia

V prípade, že počas prieskumov sa nezistia napadnuté hostiteľské rastliny a nie sú ani žiadne dôkazy o možnej prítomnosti *Bursaphelenchus xylophilus*, situácia sa vyhodnotí tak, že sa *Bursaphelenchus xylophilus* nemohol ďalej šíriť do prostredia, ÚKSÚP pristúpi k **dohľadu** nad miestom výskytu. Takéto miesto je potrebné niekoľkokrát v priebehu roka skontrolovať, pričom prieskumy sa vykonávajú v oblasti s polomerom 0,5 km od miesta výskytu. Pri tomto intenzívnom prieskume sa vykonávajú kontroly každého hostiteľa a spojí sa aj s prieskumom pomocou feromónových lapačov. Tie sa nainštalujú v okolí miesta výskytu na slnečnú stranu porastu a pravidelne raz za dva týždne sa skontrolujú. Tento prieskum a dotknutý subjekt sú pod stálou rastlinolekárskou kontrolou najmenej 3 roky.

V prípade, že sa počas prieskumov **nezistia príznakové rastliny**, ale existuje vysoká pravdepodobnosť, že sa dospelé jedince *Bursaphelenchus xylophilus* rozšírili do okolitého prostredia, je potrebné vykonávať prísnejší dohľad nad miestom výskytu, ktorý je popísaný v časti 14. „Prieskumy vymedzených oblastí pre *Bursaphelenchus xylophilus*“. Po stanovení vymedzených oblastí je potrebné vykonávať ich každoročné pravidelné kontroly.

V prípade, že sa počas prieskumov **zistia príznakové rastliny**, je potrebné vykonať eradikáciu.

13. Rastlinolekárske opatrenia

V prípade potvrdenia výskytu *Bursaphelenchus xylophilus* ÚKSÚP rozhodnutím nariadi rastlinolekárske opatrenia, ktoré musí prijať a realizovať osoba, ktorá je užívateľom dotknutých pozemkov s napadnutými rastlinami alebo má pod kontrolou dotknutý tovar. Vo fáze prípravy rozhodnutia ÚKSÚP komunikuje s dotknutým subjektom reálne možnosti vykonania potrebných opatrení z hľadiska materiálneho vybavenia a finančného krytia. V prípade výskytu u profesionálneho prevádzkovateľa dostane subjekt pokyny s predbežnými opatreniami ešte pred zaslaním rozhodnutia, ktorých cieľom je znížiť riziko šírenia škodcu. Rozhodnutie sa zasiela dotknutému subjektu a fytoinšpektorovi spolu s termínom vykonania opatrení. Subjekt zabezpečí mechanizáciu na likvidáciu rastlín, zlikviduje napadnuté rastliny a zabezpečí čistenie a dezinfekciu mechanizácie na vlastné náklady. Ak subjekt dané opatrenia nevykoná, zabezpečí ich vykonanie ÚKSÚP na náklady daného subjektu. Na zabezpečenie mechanizácie na likvidáciu rastlín, ich čistenie a dezinfekciu nie je potrebné vyhlásovať výberové konanie, ale ich možno realizovať priamym zadaním, čo zabezpečí ÚKSÚP.

Opatrenia je potrebné vykonať pod dohľadom fytoinšpektora, prípadne pri rozsiahlejších opatreniach fytoinšpektor vykoná kontrolu po ukončení realizácie uložených opatrení. Z následnej kontroly je potrebné spísať záznam s podrobným popisom vykonaných opatrení.

Rastlinolekárske opatrenia zamerané na eradikáciu zahŕňajú:

- a) V odlesňovanom pásme sa všetky náchylné dreviny sa vyrúbu, odvezú a zničia. Výrub a ničenie drevín sa vykonáva od okraja pásma smerom do stredu. Prijmú sa všetky opatrenia nevyhnutné na to, aby sa zabránilo šíreniu *Bursaphelenchus xylophilus* a jeho vektora počas výrubu.
- b) Po ukončení výrubu sa zo všetkých drevín, ktoré sú uhynuté, choré, ako aj z istého počtu zdravo vyzerajúcich drevín vybraných na základe rizika rozšírenia *Bursaphelenchus xylophilus* v danom prípade odoberú vzorky. Vzorky sa musia odobrať z niekoľkých častí každej dreviny vrátane koruny a zvlášť z tých častí, ktoré vykazujú viditeľné známky aktivity hmyzích vektorov. Vzorky sa musia odobrať aj z odrezaných kmeňov, zvyškových odrezkov a prirodzeného odpadu vykazujúcich známky aktivity hmyzích vektorov a umiestnených v častiach vymedzených oblastí, v ktorých sa príznaky jeho výskytu neočakávajú alebo sa ich výskyt očakáva v neskoršom štádiu. Tieto vzorky sa testujú na prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus*.
- c) Vo vymedzenej oblasti sa zabezpečí vyrúb všetkých náchylných drevín, v ktorých sa zistila prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus*, aj uhynuté a choré dreviny a tie, ktoré sa nachádzajú v oblastiach zasiahnutých požiarom alebo víchrom. Odvezú a zničia sa vyrúbané dreviny a zvyšky po výrube, pričom sa dbá na všetky nevyhnutné preventívne opatrenia na zabránenie šíreniu *Bursaphelenchus xylophilus* a jeho vektora až do konca výrubu, pričom je nutné dodržať tieto podmienky:
 - ✓ náchylné dreviny identifikované mimo obdobia letu vektora sa ešte pred začatím nasledujúceho obdobia letu vektora vyrúbu a buď zničia na mieste, alebo sa odvezú a ich drevo a kôra sa ošetrí v registrovanom zariadení na ošetrovanie, podrobením náležitým ošetreniu teplom dosahujúcim teplotu minimálne 56 °C pôsobiacim minimálne 30 minút na všetky časti náchylného dreva a kôry, aby sa zabezpečila neprítomnosť živých jedincov *Bursaphelenchus xylophilus* a živých jedincov vektora. V prípade ošetrenia teplom kompostovaním sa kompostovanie vykonáva v súlade s ošetrovacou špecifikáciou schválenou v súlade s platnou legislatívou alebo sa spracuje (náchylné drevo a kôra sa majú použiť v spracovateľskom zariadení ako palivo alebo inak zničiť, aby sa zabezpečila neprítomnosť živých jedincov *Bursaphelenchus xylophilus* a živých jedincov vektora);
 - ✓ náchylné dreviny identifikované počas obdobia letu vektora (júl až september) sa bezodkladne vyrúbu a buď zničia na mieste, alebo sa odvezú a ich drevo a kôra sa ošetrí v registrovanom zariadení na ošetrovanie, podrobením náležitým ošetreniu teplom dosahujúcim teplotu minimálne 56 °C pôsobiacim minimálne 30 minút na všetky časti náchylného dreva a kôry, aby sa zabezpečila neprítomnosť živých jedincov *Bursaphelenchus xylophilus* a živých jedincov vektora. V prípade ošetrenia teplom kompostovaním sa kompostovanie vykonáva v súlade s ošetrovacou špecifikáciou schválenou v súlade s platnou legislatívou alebo sa spracuje (náchylné drevo a kôra sa majú použiť v spracovateľskom zariadení ako palivo alebo inak zničiť, aby sa zabezpečila neprítomnosť živých jedincov *Bursaphelenchus xylophilus* a živých jedincov vektora).

Z vyrúbaných náchylných drevín, v ktorých sa zatiaľ nezistila prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus*, sa odoberú vzorky, ktoré sa otestujú na prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus* s použitím takej metódy odberu vzoriek, ktorá dokáže s 99 % spoľahlivosťou potvrdiť, že úroveň prítomnosti *Bursaphelenchus xylophilus* v týchto náchylných drevinách je pod 0,1 %.

- d) Pri náchylnom dreve identifikovanom vo vymedzenej oblasti počas obdobia letu vektora, sa z guľatiny po výrube náchylných drevín odstráni kôra alebo sa guľatina ošetrí insekticídom, o ktorom je známe, že je účinný proti vektoru. Taktiež je možné prekryť guľatinu bezodkladne po výrube protihmyzovou sieťou namočenou v insekticíde. Drevo, z ktorého nebola odstránená kôra, sa bezodkladne v skladovacom priestore alebo v registrovanom zariadení na ošetrovanie ošetrí ešte raz insekticídom, o ktorom je známe, že je účinný proti vektoru, alebo sa prekryje protihmyzovou sieťou namočenou v insekticíde. Drevené zvyšky z náchylných drevín po výrube, ktoré zostali na mieste, ako aj neodkôrnené drevo na zničenie na mieste budú spracované na štiepku hrubú a širokú menej ako 3 cm.
- e) V období letu vektora vykonať intenzívne prieskumy v oblasti zasiahnutej požiarom alebo víchrom formou odberu vzoriek a testovania týchto vektorov na prítomnosť hárťatka borovicového a v prípadoch potvrdeného výskytu vykonávať prieskumy náchylných drevín nachádzajúcich sa v okolí formou kontrol, odberu vzoriek a testovania tých drevín, ktoré vykazujú známky alebo príznaky prítomnosti *Bursaphelenchus xylophilus* alebo jeho vektorov.
- f) Odvezenie a zničenie všetkých náchylných drevín rastúce na miestach produkcie drevín určených na výsadbu, kde bol zachytený *Bursaphelenchus xylophilus* od začiatku posledného úplného vegetačného cyklu, pričom sa dbá na všetky nevyhnutné preventívne opatrenia na zabránenie šíreniu hárťatka borovicového a jeho vektora pri tejto činnosti.
- g) ÚKSÚP pripraví hygienický protokol pre všetky vozidlá prepravujúce lesné produkty a stroje na spracúvanie lesných produktov v záujme zabezpečenia toho, aby sa *Bursaphelenchus xylophilus* nešíril uvedenými vozidlami a strojmi.
- h) vo výnimočných prípadoch, ak ÚKSÚP dospeje k záveru, že výrub určitých jednotlivých drevín nachádzajúcich sa v zamorenej zóne je neprimeraný, môže uplatniť alternatívne eradikačné opatrenie iba v prípade týchto jednotlivých drevín, pri zachovaní rovnakej úrovne ochrany pred šírením *Bursaphelenchus xylophilus*.

14. Prieskumy vymedzených oblastí pre *Bursaphelenchus xylophilus*

Vo vymedzených oblastiach vykonávajú fytoinšpektori každoročné prieskumy uvedené v článku 19 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2016/2031 s cieľom zistiť prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus*. Prieskum sa začína od **potvrdeného napadnutého hostiteľa** a pokračuje smerom von od neho.

Pri prieskumoch venujú osobitnú pozornosť náchylným drevinám, ktoré sú uhynuté, choré alebo sa nachádzajú v oblastiach zasiahnutých požiarom alebo víchrom.

Tento prieskum zahŕňa tiež systematický odber vzoriek zo zdravo pôsobiacich náchylných rastlín.

Intenzita takýchto prieskumov v oblasti s polomerom 3 000 m okolo každej náchylnej dreviny, v ktorej bola zistená prítomnosť *Bursaphelenchus xylophilus*, bude aspoň štyrikrát vyššia ako intenzita prieskumov od hranice polomeru 3 000 m až po vonkajší okraj nárazníkovej zóny.

Predpokladaný počet lapačov a vzoriek sa určí pomocou štatistického nástroja RIBESS+.

Hranica medzi zamorenou a nárazníkovou zónou sa v teréne monitoruje feromónovými lapačmi, ktoré je potrebné inštalovať v dostatočnej vzdialenosti od seba a na slnečnú stranu porastu. Tieto feromónové lapače je potrebné pravidelne kontrolovať a ich vzorky včas vyhodnocovať. Veľkosť nárazníkovej zóny je s polomerom 20 km od vonkajšieho okraja zamorenej zóny, pričom nárazníková zóna je vedľa zamorenej zóny a obklopuje ju.

Hranice zamorenej a nárazníkovej zóny sa v prípade zistenia nového výskytu v nárazníkovej zóne musia prehodnotiť a ich veľkosť sa stanoví na základe ďalších prieskumov.

Hostiteľov vo vymedzených oblastiach je potrebné pravidelne kontrolovať v optimálnom časovom období. Tieto kontroly sa zamerajú na symptomatické prejavy.

15. Zrušenie vymedzenej oblasti

Ak sa počas prieskumu vymedzených oblastí v období 4 rokov nezistí žiadny pozitívny výskyt *Bursaphelenchus xylophilus*, daná vymedzená oblasť sa môže zrušiť vrátane všetkých rastlinolekárskeho opatrení s ňou súvisiacich.

16. Protokoly, v ktorých sú opísané metódy vizuálnych prehliadok, odberu vzoriek a laboratórneho testovania

V metodickom pokyne – „Metodický pokyn zisťovania výskytu karanténnych škodcov Únie a ostatných vybraných škodcov“, ktorým sa pri terénnych prehliadkach riadia fytoinšpektori, sú použité nasledovné protokoly:

- EPPO Data sheets on pests recommended for regulation – *Bursaphelenchus xylophilus*,
- Pest survey card on *Bursaphelenchus xylophilus*.

Všetky kontroly, odbery vzoriek, diagnostika a aj všetky náklady je potrebné riadne zdokumentovať.

17. Zásady odbornej prípravy a školení

Fytoinšpektori OKOR absolvujú pravidelné každoročné zaškolenie ohľadom prieskumu a opatrení týkajúcich sa kontroly *Bursaphelenchus xylophilus*. V prípade pozitívneho výskytu *Bursaphelenchus xylophilus* a následného potrebného zvýšenia počtu osôb na vykonávanie kontrol v teréne, poverení zamestnanci OOR vykonajú neodkladné zaškolenie ďalších fyzických osôb na účely vykonávania prieskumu.

Okrem toho ÚKSÚP zverejňuje informačné letáky a vykonáva odborné prednášky zamerané na prioritných škodcov Únie s cieľom zvyšovať informovanosť obyvateľstva

ohľadom ochrany rastlín pred karanténnymi škodcami Únie. Verejnosť má ku všetkým informáciám prístup cez internetovú stránku ÚKSÚP www.uksup.sk.

18. Finančné zabezpečenie

Každoročné pravidelné prieskumy, vzorkovanie a diagnostika sú hradené z bežného rozpočtu dotknutých organizácií. V prípade zistenia výskytu *Bursaphelenchus xylophilus* a následného uplatňovania tohto pohotovostného plánu v praxi je potrebné finančne zabezpečiť všetky činnosti s tým súvisiace, a to finančné zabezpečenie pre:

- a) personál – mzdové náklady zamestnancov ÚKSÚP, prípadne ďalších zamestnancov zamestnaných na dobu určitú pre zabezpečenie plnenia úloh v krízových situáciách, sú kryté z rozpočtových zdrojov MPRV SR. V prípade nedostatku personálu ÚKSÚP deleguje činnosti na fyzické osoby v súlade s článkami 31 a 32 nariadenia o úradných kontrolách,
- b) materiálové vybavenie, spotrebný materiál a ostatné nevyhnutné náklady (ubytovanie a pod.) – náklady na materiálne vybavenie a spotrebný materiál sú kryté z rozpočtových zdrojov MPRV SR.

19. Odškodnenie v prípade nariadenia rastlinolekárskeho opatrenia

Dotknutým subjektom sa vyplatia náklady na odškodnenie za hodnotu zničených rastlín, rastlinných produktov alebo iných predmetov podliehajúcich opatreniam uvedeným v článku 17, článku 28 ods. 1, článku 29 ods. 1 a článku 30 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2016/2031 v medziach trhovej hodnoty, ktorú by takéto rastliny, rastlinné produkty a iné predmety mali, pokiaľ by neboli dotknuté uvedenými opatreniami; prípadná zostatková hodnota sa od odškodnenia odpočítava.

Odškodnenie hospodárskych subjektov alebo majiteľov je oprávnené len v prípade, ak opatrenia boli vykonané pod dohľadom fytoinšpektorov ÚKSÚP.

20. Platnosť

Tento národný pohotovostný plán sa uplatňuje od 15. decembra 2023.

Pohotovostný plán sa vyhodnotí a aktualizuje vždy, keď to bude potrebné na jeho prispôbenie súčasným predpisom a vývoju rizika na území SR.

Obrazová príloha *Bursaphelenchus xylophilus*

Bursaphelenchus xylophilus (BURSXY) - <https://gd.eppo.int>

Bursaphelenchus xylophilus v axiálnom živicovom kanáli *Pinus densiflora*

(Zdroj: <https://gd.eppo.int/taxon/BURSXY/photos>)

Bursaphelenchus xylophilus (BURSXY) - <https://gd.eppo.int>

Vädnutie ihlíc v dôsledku napadnutia *Bursaphelenchus xylophilus*

(Zdroj: <https://gd.eppo.int/taxon/BURSXY/photos>)

Vädnutie ihlíc v dôsledku napadnutia *Bursaphelenchus xylophilus*

(Zdroj: <https://gd.eppo.int/taxon/BURSXY/photos>)

Doprevádzajúcim znakom usychania je infekcia a šírenie drevokazných húb najmä: *Ceratocystis* spp., *Ophiostoma* spp., *Cladosporium herbarum* (tzv. modranie dreva)

(Zdroj: <https://gd.eppo.int/taxon/BURSXY/photos>)

Monochamus galloprovincialis (MONCGA) - <https://gd.eppo.int>

Vektor *Monochamus galloprovincialis*
(Zdroj: <https://gd.eppo.int/taxon/MONCGA/photos>)

Monochamus sartor (MONCSA) - <https://gd.eppo.int>

Vektor *Monochamus sartor*
(Zdroj: <https://gd.eppo.int/taxon/MONCSA/photos>)

Zoznam pomôcok pre prácu v teréne

- záhradnícke nožnice,
- nôž, sekerka, vrták,
- záhradnícka píłka,
- pinzeta,
- lopatka,
- ďalekohľad s dostatočným zväčšením,
- lupa,
- sprej na označovanie vzorkovaných stromov,
- uzatvárateľné vrecká veľkosti podľa potreby,
- plastové uzatvárateľné nádoby, napr. fľaštičky, skúmavky,
- vhodné dezinfekčné prostriedky (etanol, Savo a pod.),
- plastové nádoby so smrtiacou látkou pre hmyz (formaldehyd) tzv. smrtičky,
- leповé doštičky alebo feromónové lapače hmyzu,
- samolepiaca žltá páska s označením rastlinolekárskej kontroly,
- truhlica veľkosti cca 120x50x50 cm, prípadne iných rozmerov, ktorá sa uzatvorí natesno a slúži na prenos vzorky dreva z terénu do laboratórnych priestorov,
- prípadne ďalšie vhodné a potrebné pomôcky.

Možnosti ochrany

K ochrane proti šíreniu *Bursaphelenchus xylophilus* drevom sa vykonáva chemická tlaková impregnácia dreva vhodným autorizovaným prípravkom, fumigácia alebo tepelné ošetrenie.